

M U Z E U L D E I S T O R I E Ș I Ș C O A L A

Prof. Teodor MUCICA

Prof. Gloria CEACALOPOL

În procesul complex de formare a personalității elevului, istoria, ca obiect de învățămînt, are o importanță deosebită. Nicolae Bălcescu socotea că „Istoria este cea dinții carte a unei nații. Întrînsa ea își vede trecutul, prezentul și viitorul”. Alături de lecțiile ținute în clasă, crește cu fiecare an numărul profesorilor care desfășoară lecții de istorie sau organizează diferite activități în afară de clasă și extrașcolare, în muzee, în scopul sporirii eficienței muncii didactice, a calității pregătirii elevilor.

Experiența acumulată pînă în prezent ne îndreptățește să afirmăm că muzeele de profil pot contribui la creșterea valorii informative a studiului istoriei.

Profesorul de istorie are astfel la îndemînă un bogat material pe care îl poate folosi în scopuri instructiv-educative. Iată de ce considerăm necesară o mai strînsă colaborare a școlii cu instituțiile muzeale. Formele de colaborare dintre școală și muzeu cunosc aspecte diferite. Ne vom referi doar la cîteva modalități de colaborare care ni se par mai eficiente.

Lecția ținută în muzeu. Școala dispune astăzi de mijloace de învățămînt variate (hărți, planșe, diapozitive, diafilme, filme etc.). În multe școli există colecții muzeale (de arheologie, numismatică, documente, etnografie) sau chiar muzee de istorie. În prezent se desfășoară o amplă acțiune de organizare a cabinetelor de științe sociale. Cu toate acestea, profesorul de istorie nu poate dispune de tot materialul de care are nevoie în ilustrarea lecțiilor, mai ales de documente originale. De aceea se recomandă ca lecțiile ținute în clasă sau cabinete să fie completate prin lecții ținute în muzee unde fiecare epocă istorică este ilustrată cu cele mai semnificative obiecte.

În unele metodici¹, vizitele sînt tratate ca metode de învățămînt; în alte metodici și lucrări², acestea sînt considerate forme de organizare a procesului de învățămînt. Pe baza experienței noastre în organizarea lecției la muzeu³, considerăm că lecția-vizită constituie o variantă de lecție, determinată de cadrul în care se desfășoară, adică de muzeu.

În lumina noii concepții didactice, o lecție — fie că se desfășoară în clasă, cabinet sau muzeu — trebuie să aibă o structură elastică, suplă, pentru a activa, în orice moment, capacitățile elevilor.

¹ A. Petric, și B. Bratu, *Curs de metodică predării istoriei*, E.D.P., 1962.

² T. Gal și I. Retegan, *Valorificarea instructiv-educativă a elementelor de istorie locală*, E.D.P., 1967; T. Gafar, *Metodica predării istoriei*, E.D.P., 1968.

³ În perioada 1963—1970 s-au ținut peste 40 lecții în muzeele de istorie din municipiul București.

În lecțiile cu structuri mobile, elastice, principalele sarcini didactice nu se mai realizează de sine stătător în cadrul „verigilor” clasice, ci prin permanenta lor întrepătrundere, susținându-se și completându-se reciproc. Astfel, de exemplu, într-o lecție consacrată în întregime dobândirii cunoștințelor prin activitatea independentă, fixarea și verificarea acestora nu mai reprezintă momente distincte, ci se realizează concomitent cu procesul însușirii, având prin aceasta, un caracter mai eficient⁴.

Este știut că fiecare lecție are scopuri și sarcini instructiv-educative concrete, specifice. Aceasta impune o tipologie variată și o structurare cit mai diferențiată a fiecărei lecții, în scopul asigurării unui cadru stimulator al activității elevilor.

Lecția-vizită poate fi organizată în orice etapă a procesului de învățământ. Indiferent de momentul organizării lecției-vizite, ea trebuie pregătită temeinic; profesorul nu poate merge cu elevii la întâmplare. În pregătirea lecției-vizite, profesorul de istorie poate primi un ajutor prețios de la muzeografi, care, în general, au și pregătire didactică. Cu ajutorul lor, profesorul identifică și stabilește materialele legate de subiectul lecției.

Lecția ținută în muzeu nu necesită o metodă specială față de cea realizată în clasă. Ea trebuie însă să fie condusă de către profesor în așa fel încât materialul aflat în muzeu să nu distragă atenția elevilor de la cursul lecției. Nu se recomandă ca lecția-vizită să fie încredințată personalului muzeului așa cum se obișnuiește în cazul vizitelor de informare generală. Profesorul de istorie are rol de îndrumător și coordonator al activității chiar și atunci când lecția se desfășoară în muzeu.

Apreciem că la muzeu pot fi organizate unele *lecții consacrate în întregime dobândirii de noi cunoștințe* (exemplu: Răscoala țăranilor din 1784 sub conducerea lui Horea; Unirea Moldovei cu Țara Românească; Războiul pentru independența națională a României etc.), precum și *lecții de repetare și sistematizare*, care au și funcția de verificare a cunoștințelor (exemplu: Orinduirea comunei primitive pe teritoriul patriei noastre; Marile răscoale țărănești în evul mediu; Formarea și desăvârșirea statului național român etc.).

Lecțiile ținute la muzeu au permis elevilor un contact direct cu documentul istoric. Acest contact conferă lecției atribute deosebite, deoarece contribuie la îmbogățirea și consolidarea cunoștințelor, la înțelegerea anumitor aspecte, fapte, evenimente, a cauzalității fenomenelor, la dezvoltarea spiritului de observație, a gândirii și imaginației. În același timp, exponatele din muzeu, având o deosebită valoare etică și estetică, contribuie la formarea însușirilor morale și la dezvoltarea gustului estetic. De asemenea au valoare de demonstrație și de contact omenesc direct privind istoria, produs al maselor.

Eficiența lecțiilor ținute în muzeu s-a putut aprecia, în primul rând, pe baza observării imediate. Lecția în muzeu capătă un caracter mai dinamic, elevii dovedesc un interes mai mare și urmăresc cu atenție materialul istoric prezentat. Cu prilejul verificării orale a cunoștințelor, elevii au participat mai activ la dezbaterile problemelor, iar la lucrările de control care s-au dat ulterior au obținut note mai bune decât elevii din clasa paralelă care nu au fost la muzeu.

Forme de activitate organizate în afara de clasă și școală cu sprijinul muzeelor. Dezvoltarea multilaterală a personalității — sarcină fundamentală a educației comuniste — impune ca procesul de instruire și educare să nu se limiteze doar la lecții ținute în clasă, ci să fie continuat și în alte forme menite să stimuleze activitatea independentă și de cercetare a elevilor. Dintre acestea, activitățile în afara de clasă și școală ocupă un loc important.

a) *Cercul de istorie.* Prin activitatea cercului se urmărește, în general, completarea și lărgirea orizontului de cunoștințe cu caracter istoric al elevilor, introducerea lor în tainele cercetării științifice. Această formă de activitate în afara de clasă le permite să aprofundeze unele probleme studiate, să cerceteze și să cunoască mai bine istoria locului natal. Activitatea cercului se poate desfășura pe mai multe secții: arheologie, etnografie, numismatică etc.

În unele localități există și cercuri cunoscute sub numele de „Prietenii muzeului”, care desfășoară o bogată și interesantă activitate. Astfel de cercuri funcționează pe lângă Muzeul de arheologie din Constanța, Muzeul Castelului Bran, Muzeul Peleş ș.a.

În funcție de profilul fiecărui cerc, elevii au posibilitatea să participe direct la studierea trecutului istoric al poporului nostru, să desfășoare diferite activități pe șantierele arheologice, să contribuie la conservarea patrimoniului muzeal. Sub îndrumarea profesorilor și a muzeografilor, elevii pot extrage pe fișe unele fragmente din cronică, publicațiile vremii etc. pentru a fi utilizate în lecțiile de istorie.

b) *Expedițiile pionierești* sînt forme de manifestare cu mari resurse pentru educația patriotică a pionierilor și școlarilor. Ele se desfășoară la locuri și monumente istorice și pot cuprinde un număr mare de elevi. Amintim în acest sens expediția pionierească organizată de Consiliul municipal București al Organizației pionierilor, cu concursul Muzeului de istorie și arheologie din Tîrgoviște, al Muzeului Curtea Domnească și al Direcției monumentelor istorice, pe tema „Tîrgoviște, cetatea de scaun a Țării Românești”. La această expediție au participat peste 500 pionieri și școlari.

Expediția a început cu vizitarea Complexului Curții Domnești. Cu acest prilej s-au prezentat planurile de restaurare a complexului, etapele succesive de construcție sub diferiți domnitori, subliniindu-se în special mărirea Curții Domnești în timpul lui Petru Cercel.

⁴ Vezi broșura, *Puncte de sprijin pentru perfecționarea procesului de învățământ*, editată de „Revista de pedagogie”, București, 1971, p. 18.

Vizita s-a încheiat cu un spectacol artistic care a evocat, prin mici scenete, etapele de dezvoltare a Cetății Tirgoviște.

În continuare, s-au vizitat celelalte obiective și muzee din Tirgoviște. Ultimul obiectiv al expediției l-a constituit vizitarea Mănăstirii Dealul.

Expediția de la Tirgoviște a dat posibilitatea elevilor să parcurgă într-o zi câteva secole din istoria patriei, iar reușita ei s-a datorat, în mare măsură, sprijinului acordat de specialiștii muzeelor din Tirgoviște, strînse legături ce a existat între Școala generală nr. 5 din București și instituțiile muzeale înainte de începerea expediției, în scopul pregătirii și desfășurării acesteia.

O altă expediție a fost organizată la Călugăreni, cu tema „Călugăreni, pagină de glorie în istoria poporului român”, urmărindu-se cunoașterea tacticii de luptă și tehnica militară din acea vreme. Specialiștii de la Muzeul Militar Central au realizat un plan de mari dimensiuni privind lupta de la Călugăreni. De asemenea, au aranjat o panoplie cu arme de luptă românești și turcești și au dat explicațiile necesare cu privire la funcționalitatea și importanța în luptă a fiecărei arme.

După ce elevii au primit toate explicațiile, s-au făcut deplasări la locurile unde au fost amplasate armatele românești și turcești, urmărindu-se astfel pe teren planul bătăliei.

Expediția s-a încheiat cu un spectacol literar-istoric, realizat de actorii Teatrului Național din București, avînd ca temă dramatizarea fragmentului „Lupta de la Călugăreni”, din lucrarea *Istoria românilor sub Mihai Viteazul* de Nicolae Bălcescu.

Expediția de la Călugăreni a trezit în rîndul pionierilor și școlarilor trăiri puternice și de neuitat.

c) *Căutătorii de comori*. Această acțiune a fost întreprinsă de Consiliul Național al Organizației Pionierilor, Ministerul Educației și Învățămîntului și Consiliul Culturii și Educației Socialiste, în scopul educării patriotice a pionierilor și școlarilor prin cunoașterea trecutului de luptă al poporului nostru, a frumuseților și bogățiilor ținutului natal. Această acțiune urmărește, de asemenea, stimularea pionierilor și școlarilor în colecționarea materialelor de interes muzeistic legate de istoria, etnografia și folclorul local. Sub îndrumarea profesorilor de specialitate și a comandanților de pionieri au fost constituite muzee școlare sau colțuri muzeistice în majoritatea unităților de pionieri din țară. Pînă în prezent s-a colectat un bogat material de interes muzeistic care trebuie însă valorificat numai sub directa supraveghere a muzeografilor de specialitate, pentru ca elevii să cunoască adevărata valoare documentară și artistică a obiectelor pe care le-au colecționat.

Expoziții volante. Activitatea cultural-educativă a unui muzeu nu se desfășoară numai în expoziția permanentă, ci și printr-o serie de alte mijloace care urmăresc să facă cunoscut în cercuri cît mai largi patrimoniul muzeului. Unul dintre aceste mijloace îl constituie expoziția volantă.

În ultimii ani, un număr însemnat de muzee au organizat expoziții volante în diferite instituții și îndeosebi în fabrici și uzine. Apreciem că organizarea unor astfel de acțiuni în școli ar aduce o contribuție însemnată la studiul unor discipline. În acest scop, profesorii școlii împreună cu muzeografilor vor trebui să stabilească tematica expoziției și perioada organizării ei, pentru a corespunde planificării calendaristice a lecțiilor.

Pentru studiul istoriei considerăm că s-ar putea organiza expoziții volante pe teme ca: Ideea de unitate politică la români; Marile războaie țărănești din Transilvania; Mișcarea revoluționară condusă de Tudor Vladimirescu; Revoluția de la 1848 în Țările Române; Formarea statului național român etc.

Conferințele însoțite de proiecții constituie și ele un mijloc de informare și educare a maselor. Personalul de specialitate din muzee ar putea prezenta în școli un ciclu de conferințe accesibile elevilor și legate de studiul unor discipline. De exemplu, o conferință pe tema „Unirea în arta plastică”, însoțită de proiecția unor diapozitive color ar putea aduce un plus de cunoștințe la cele dobîndite de elevi în cadrul lecției „Unirea Moldovei cu Țara Românească”.

În concluzie, putem reține că: lecția de istorie ținută în muzee devine mai atractivă, mai vie, mai bogată în conținut. Din punctul de vedere al metodicii utilizării materialului ilustrativ, lecția ținută în muzeu prezintă însă un inconvenient. Multitudinea și varietatea materialelor aflate în expoziția de bază, ca și unele exponate care nu se încadrează în lecția respectivă, solicită înainte de vreme atenția elevilor, ducînd la o oarecare scădere a interesului în momentul în care prezentarea materialului este cerută de conținutul lecției.

Pentru a putea integra armonios materialele intuitive în lecție, astfel încît să se asigure o participare activă a elevilor la urmărirea expunerii, ar fi util ca muzeele să dispună de o sală în care să se desfășoare lecțiile. Aici ar putea fi aduse anumite exponate, documente, strîns legate de subiectul lecției, sau ar putea fi proiectate diapozitive, diafilme și filme.

În organizarea muzeelor școlare și cabinetelor de științe sociale, instituțiile muzeale pot da un sprijin substanțial, atît în ceea ce privește organizarea acestora, cît și prin donații de obiecte, fotografii, diapozitive, cataloage, pliante etc.

Muzeele, în colaborare cu inspectoratele școlare, ar putea relua cursurile de inițiere a profesorilor în ceea ce privește datarea obiectelor colectate de elevi, alcătuirea fișelor de identitate și cunoașterea valorii documentare și artistice a pieselor.